

cuvinte care nu apar în dicționare sau care sunt cunoscute doar pentru anumite zone. Pentru multe dintre acestea, Vasile Frățilă oferă etimologii elucidatoare.

Traseul profesional al profesorului timișorean este relevat de însuși autorul, justificându-și alegerea domeniului lingvisticii ca dezvoltare profesională prin pasiunea pentru lingvistică diacronică, precum și pentru dialectologie, istoria limbii române, etimologie, toponimie, antroponimie și onomastică. Această „devenire” s-a datorat și întâlnirii cu doi mari profesori, Gheorghe Ivănescu și George Giuglea. Nu în ultimul rând, o contribuție esențială la cariera de lingvist a lui Vasile Frățilă se datorează fostului său profesor, Teodor Seiceanu.

În concluzie, volumul de articole aparținând profesorului timișorean Vasile Frățilă, *Dialectologie românească (sud- și nord-dunăreană)*, într-o ediție îngrijită de Maria Aldea, se dovedește un instrument de lucru util atât dialectologilor, cât și celor interesați de istoria și evoluția dialectelor limbii române sau a graiurilor dacoromânei. Cartea este publicată în condiții grafice de excepție, studiile putând fi citite cu ușurință.

Ionuț Geană

Manuela Nevaci, *Dialectele aromân și meglenoromân. Studiu sincron, București, Editura Universitară, 2013, 292 p.*

Cercetător științific principal I la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” al Academiei Române, dna Manuela Nevaci atestă, prin apariția lucrării mai sus menționate, preocupările constante pe care le consacră dialectelor aromân și meglenoromân, preocupări ce o plasează în fruntea noii generații de lingviști pasionați ai dialectologiei sud-dunărene.

Însumând trei părți distincte, urmate de o *Bibliografie* (p. 287–292), cercetarea dnei Manuela Nevaci oferă „o descriere a dialectelor aromân și meglenoromân, întemeiată pe date actuale, inclusiv pe cercetări de teren” (p. 7).

Abordând așadar o perspectivă descriptivă în plan sincron, cercetătoarea expune în prima parte a volumului, intitulată *Descrierea dialectului aromân* (p. 8–42), informații sintetice atât de ordin istoric, cât și de ordin lingvistic asupra dialectului aromân. Configurând arealul geografic al populației vorbitoare de aromână, susținut de date de ordin statistic, și aducând precizări asupra etnonimului *aromân*, autoarea introduce cititorul, specialist sau nespecialist, în istoria acestui dialect. Expunerea istorică se încheie prin aducerea în prim-plan a personalităților marcante de origine aromână, subliniindu-se în acest fel deschiderea culturală pe care această populație a avut-o: „Dintre grupurile de români sud-dunăreni, aromânii sunt singurii care au creat o literatură scrisă, începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. În această perioadă, ei au avut un mare centru cultural și de învățământ, la Moscopole. Aici ei au întemeiat o Academie (școală de studii superioare) și au elaborat primele cărți în dialect (tipărite la Veneția și Viena)” (p. 9). În continuare, atenția cercetătoarei se apleacă asupra elementelor lingvistice, trecându-se în revistă, printr-o prezentare elementară, nivelurile limbii. Astfel, se expun succint informații atât asupra sistemului vocalic și consonantic: „Sistemul vocalic al aromânei cuprinde 7 vocale [...] în graiurile grămostean și pindean și 6 vocale [...] în graiurile fărșerot-moscopolean.”, în timp ce „Din sistemul consonantic al aromânei fac parte 30 de consoane [...]” (p. 10), cât și asupra nivelului gramatical, morfosintactic, ce „reprezintă dezvoltări ulterioare românei comune. Din perspectiva stadiului actual de evoluție a dialectelor, unele dintre aceste particularități ne apar ca arhaisme, iar altele ca inovații” (p. 11). În prezentarea consacrată morfosintaxei, dna Manuela Nevaci ia în discuție clasele gramaticale reperabile în aromână, punctând aspectele ce le definesc, ce le caracterizează. În analiza ultimului nivel, și anume cel lexical, cercetătoarea se oprește exclusiv asupra procedeei derivativde formare a cuvintelor, prezentând

rezumativ seria sufixelor și prefixelormoștenite din latină, a celor aparținând substratului, respectiv a celor de alte origini (grecești, turcești) (p. 41–42).

Partea a doua a volumului, intitulată *Descrierea dialectului meglenoromân*, este consacrată, după cum titlul o indică, dialectului meglenit (p. 43–82). Urmând organizarea internă a primei părți, lucrarea debutează cu o expunere succintă a câtorva informații relevante asupra istoriei limbii și populației meglenite. Spre deosebire de aromâni, „meglenoromânii au un trecut cultural mult mai sărac. Ei nu au dezvoltat o literatură cultă în dialect. Manifestările lor culturale sunt numai sub formă orală (folclor literar, muzical etc.). Există puține texte scrise în meglenoromână. Primele au fost înregistrate de lingviști. Mai există câteva culegeri de literatură populară [...] și o singură lucrare cultă, o broșură despre creșterea viermilor de mătase, cu grafia adaptată după cea română și cu termeni împrumutați din aceasta” (p. 45–46).

Urmează apoi o prezentare a sistemului fonetic, cercetătoarea înregistrând inventarul de vocale și consoane cu diversele aspecte problematice de tip distribuțional ce caracterizează graiurile meglenite, pentru a conchide: „graiurile meglenoromâne nu sunt unitare în ceea ce privește inventarul și distribuția vocalelor, existând, uneori, diferențe de la o localitate la alta” (p. 49). În continuare, dna Manuela Nevaci expune clasele gramaticale specifice dialectului meglenoromân, subliniind, acolo unde e cazul, particularitățile ce le individualizează. Tratarea descriptivă a dialectului meglenit se încheie cu câteva observații pe marginea lexicului, autoarea scoțând în evidență elementele lexicale reperate, și anume latinești, slave, turcești, grecești, albaneze și, nu în ultimul rând, împrumuturile romanice.

În ultima parte, *Gramatica de bază a aromânei* (p. 83–286), cercetătoarea realizează „o gramatică descriptivă redactată în dialect pentru a putea fi folosită și de acei vorbitori ai aromânei din țările balcanice care nu stăpânesc îndeajuns limba română literară” (p. 7). Luând în discuție planurile limbii – de la fonetică (cu indicații prețioase asupra pronunției și scrierii, asupra alternanțelor fonetice ș.a.), la morfologie și sintaxă (descrierea părților de vorbire, a părților de propoziție, cât și realizarea lor la nivel frastic), Manuela Nevaci reușește să expună într-o manieră echilibrată elemente de ordin teoretic ilustrate cu numeroase aplicații practice. Gramatica se încheie cu un bogat material lingvistic consacrat flexiunii verbale.

În concluzie, putem afirma că volumul aici recenzat poate fi înscris în categoria lucrărilor didactice, fiind un instrument valoros în deprinderea și însușirea unor informații lingvistice de bază proprii dialectelor aromân și meglenoromân.

Maria Aldea

„*Harta sonoră*” a graiurilor și dialectelor limbii române, ediție de Maria Marin și Marilena Tiugan, București, Editura Academiei Române, 2014 (100 p. + CD)

Lucrarea realizată de Maria Marin și Marilena Tiugan, „*Harta sonoră*” a graiurilor și dialectelor limbii române, se înscrie cu succes în sfera preocupărilor legate de cercetarea varietăților dialectale ale limbii române, oferind – pentru analiză și interpretare – câteva mostre de grai autentic, care conservă o multitudine de forme, cu particularități fonetice și morfologice inedite, și de sensuri și termeni, unii dintre ei cu circulație foarte restrânsă.

Lucrarea conține o serie de texte transcrise fonetic, culese de pe teren între anii 1960 și 1975, de către echipe de dialectologi de la fostul Institut de Cercetări Etnologice și Dialectologice, de la vorbitori reprezentativi, diferiți ca vârstă, sex și, probabil, și ca studii. Mostrele de grai sunt precedate de o parte introductivă, în care sunt prezentate principiile metodologice și un scurt istoric al tipurilor de cercetări, concretizate în atlase și volume de texte dialectale, și de un capitol succint, referitor la criteriile de transcriere, cărora li se adaugă o listă de semne fonetice și diacritice. Sistemul de